

הכרם

הכרם היה פעם אחד הענפים המרכזיים במשק. עבדו בו אז שלושים איש קבועים ושיטחו הגיע לשלוש מאות דונם. הוא גם היה ענף מכניס והודות ליציבות הכנסותיו תפס מקום חשוב במאזן המשק. רק עם קום המדינה החל שיטחו להצטמצם ולפנות את מקומו לענף הנשירים ולפרדס.

הכרם השתרע על כל הרצועה בין ההר והכביש וכל השטח מעבר לואדי, מערבה למשק, היה נטוע כרמים. כמובן שהנטיעה לא בוצעה בבת אחת, אלא במשך שנים רבות. הכרם הראשון שניטע ביגור (קראו לו כרם א') — שיטחו היה עשרים וחמישה דונם וכולו נמצא במקום בו נמצאים היום בתי מגורים ושטח בית הספר. * אדמות אלו למרגלות הכרמל, נוסף לסלעים, הכילו גם אבנים בכמויות עצומות אף מתחת לפני השטח. סיקולן והכשרתן לנטיעות נעשו ע"י חריש עמוק באמצעות מחרשה מס' 14, שהיתה רתומה לשמונה זוגות בהמות. באותה שנה — 1926 — סללו את הכביש חיפה—נצרת ואבנים אלו סיפקו את כל הסולנינג בשביל הכביש. עבדו בזה עשרות עגלות, כך שעבודת הסיקול היתה בעת ובעונה אחת גם עבודת חוץ שהכנסותיה לא היו מבוטלות במאזן המשק הצעיר. אכן היתה זאת עבודת בראשית לעבד שטח זה, בו היו אבנים יותר מאשר אדמה, בכלים פרימיטיביים שעמדו אז לרשותנו.

בשטח הראשון ניטעו רק שני זנים: מדלן ושסלה. במרוצת השנים גיוונו את הזנים והוספנו עליהם את ההמבורגי, האלכסנדרוני ותמר. את היידע לנטיעת הכרם סיפקו לנו שני החברים שבאו אלינו לעזרה מעין-חרוד והם צבי סטריקובסקי וברוך גולדשטיין, שהיו אנשי מטע במישקם. סטריקובסקי המשיך לעבוד בכרם גם ביגור והדריך את אנשי המקום בענף זה. יש לציין שהכרם הראשון, למרות שעליו למדו החברים לעבוד, היה בזמנו מהכרמים הפורחים ביותר.

בהתחלה ניטעו הכרמים תוך מגמה שיגדלו אותם בתנאים של כרמי בעל, ללא השקאה. בשנים ההן, כאשר יגור הובילה את מי השתיה בחביות, אי אפשר היה להעלות על הדעת שנוכל אי פעם להשקות את הכרמים. אולם במרוצת השנים, לאחר שקדחנו את הבאר הראשונה ובעיית המים נפתרה בחלקה, ונוסף לזה נוכחנו לדעת, שבתנאי בעל קשה להגיע לפרי נאה המתאים לצורכי השיווק — נעשו סידורים להשקות את הכרמים. ברם, סידורים אלה לא יכלו להיות מושלמים, הואיל והכרמים לא ניטעו לפי קווי גובה וגם רשת ההשקאה היתה די פרימיטיבית.

באותן השנים, עד קום המדינה, היו בעייות השיווק של התוצרת העברית חמורות ביותר. היא היתה צריכה להתחרות בתוצרת הערבית, שהתבססה על עבודה זולה מאוד. ואם כי רמת החיים שלנו היתה באותה תקופה נמוכה ביותר, בכל זאת לא יכולנו לעמוד בהתחרות.

לעזרת המשק העברי קם הוועד למען הגנת תוצרת הארץ. המוסד היה פעיל מאד. היה לו חברי-עובדים מסור, שעשה רבות להחדרת התוצרת העברית לשוק. למרות הכול המצב בשטח השיווק היה קשה למדי. המחירים היו ירודים ביותר ונעו משמונה מיל עד שנים עשר מיל הקילוגרם, שהיה מחיר השיא, אליו שאפנו. למען התגבר על הקשיים הללו אירגנה

* ממערב בסמוך לו ניטע „כרם שלמה" ע"ש חברנו שלמה גלובמן ז"ל (לאחר הקמת הבנינים ניתק השם והדבר דורש תיקון).

יגור אספקה ישירה של ענבים בחנויות נשר וקרית-חיים. במיבצע זה הצלחנו, כי סיפקנו ענבים טריים לגמרי, בשעות הבוקר, ישר מהבציר באותו יום.

יש לציין שגם מבחינת הניקוז היוו הכרמים שלנו בעייה חמורה. ברוב חודשי החורף הם הוצפו מיים. בזמנו ניטעו הכרמים רק בכיוון הרוח וכל השורות מקבילות לכביש, מבלי להתחשב שבאמצע היו בקעות ומקומות נמוכים, בהם ניקוו המים ללא מוצא לתעלות הכביש.

עם פינוי השטחים שעל יד הבית — כרם א' נעקר אחרי 18 שנה — התחלנו לרכו את שטח הכרמים בחרתיה, בחלקו הגדול בשפלה ומיעוטו בגבעות, שם רוכזו ענבי יין וקצת ענבי מאכל.

במשך השנים חל שינוי בהרכב הזנים, אולם נראה שזו עדיין אינה המילה האחרונה בענף זה. המדלן נמצא במצב של התנוונות בכל הארץ. כל השטח בחרתיה, בו ניטע הזן, נמצא בחיסול ויינטע מחדש ע"י זן אחר. את השסלה לא הרבינו לנטוע — אין דורשים אותה בשוק. במקומם נטענו את מלכת הכרמים, שיבוליה יותר גבוהים והגרגיר יותר גדול.

הזן הזה מצליח יותר בעמק הירדן ובעמק בית שאן ומצטיין פחות באזורנו. במקום המוסקט האלכסנדרוני והמוסקט ההמבורגי שהיו לנו בכרמים הקודמים, נטענו את הזן אלפונס, המצטיין בצורתו הנאה וגם ביבוליו. אבל הציבור שלנו עדיין רגיל לטעמו של המוסקט ההמבורגי, בעל הריח העדין והציפה הדקה. הוצאנו את המוסקט ההמבורגי, כי איננו מקבל אצלנו את הצבע השחור, והשוק אינו מקבלו.

מבין הזנים הלבנים בולט הזן דבוקי, זן מקומי ערבי, שגידלו אותו בכל אזורי הארץ. יכוליו הם הגבוהים ביותר והוא מקובל בשוק. יש לו כל היתרונות: הוא עסיסי, ציפתו דקה וחרצניו מועטים. את הזן הזה לא פיתחנו בארץ וזה גרם לפיגור הענף בכללו. במקום לפתח את הזנים המקומיים ובמיוחד את הדבוקי — הכנסנו זנים מחוץ-לארץ (פנינת שבא), דבר זה, כמובן, לא נעשה עקב הזנחה או חוסר ידיעה או חוסר הערכה של יתרונות הזן המקומי. הסיבה נעוצה במצב הספציפי לפני קום המדינה, כאשר יכולנו לעמוד בהתחרות עם הערבים רק במקרה שהוצאנו לשוק ענבים מוקדמים. אין ספק שזה עיכב את התפתחות הענף, כי זנים מוקדמים פוריותם אינה גדולה והוצאות הייצור הן גבוהות.

בשנים האחרונות עקרנו אמנם שטח לא מבוטל של כרם, עקב חוסר הרינטביליות בהחזקתם: זנים לא פוריים וגם כרמים שהזדקנו. בדרך כלל חלה הפסקה זה כמה שנים בנטיעת כרמים במשקים, וגם אצלנו אין נטיה להוסיף כרמים בשנים הקרובות, עקב המצב בשוק הענבים שהגיע כבר לרוויה ויש קושי בשיווקם. אנו מקווים שיימצאו זנים אפילים יותר משישנם עד עכשיו, או נוכל באופן הדרגתי להגדיל גם את הכרם שלנו.

בעיה רצינית מהווים המזיקים. פעם עיבדנו את הכרמים במחרשה ערבית, היו חורשים ע"י הגפן עם ביסוק. לאחר מכן עשינו עבודת עידור גדולה. לא פחות פרימיטיבית היתה הדברת המזיקים שנעשתה על ידי מגפר-גב (אגב, למרות כל אלה הצלחנו לקבל יכולים טובים). עכשיו, חרף ההתקדמות הרבה והשיכלולים הרבים במיכון הענף ובמיוחד בהדברת המזיקים — הרי בעיית המזיקים עומדת בכל חריפותה יותר מאשר בשנים הקודמות. הרבה מזיקים שהיו פעם אופייניים לשדות שלחין עברו עכשיו גם לכרמים. נוסף לזה יש גם הסתגלות המזיקים לחומרי הדברה. במצב זה יש יתרון רב לנטיעת כרמים בשיטת ורנדה, המאפשרת הדברה יעילה של המזיקים וגם הגדלת היבול.

אם כי שטח הכרמים הוא עכשו מצומצם, אין בכל זאת, לוותר על מקומו של ענף זה במשק ויש להחזיקו ברמה הולמת.

(מתוך "ספר יגור")

שלום פרידמן

